

Politidirektoratet
E-post

Deres referanse:
21/138318 - 4

Vår referanse:

Sted, dato:
Ålesund, 07.01.2022

Innspill fra Møre og Romsdal politidistrikt til høring – endringer i gjeldsordningsloven og livsoppholdsforskriften

Jeg viser til Politidirektoratets oversendelsesbrev til Møre og Romsdal politidistrikt ("MRPD") av 25.10.21. Vedlagt var Barne- og familiedepartementets høringsbrev og høringsnotat av 11. oktober 2021. Høringen gjelder forslag til endringer i gjeldsordningsloven og forskrift om livsopphold ved utleggstrekk og gjeldsordning.

Høringsnotatet har vært gjennomgått og behandlet i en fagsamling for medarbeiderne innen gjeldsordning i MRPD den 29.11.21 og 30.11.21.

Politidirektoratet ved saksbehandler fikk tilsendt et ikke endelig høringsinnspill fra MRPD rundt den 10.12.21, og med dette sendes MRPD sitt endelige høringsinnspill inn. Den endelige versjonen er i liten grad endret fra første versjon. Saksbehandler er gjort oppmerksom på hvor det er justeringer direkte.

Innledningsvis vil vi berømme departementet for et grundig og godt høringsnotat. På mange områder gir notatet en god oversikt over gjeldende rett om ulike problemstillinger som ellers er vanskeligere tilgjengelig.

MRPD har ikke tatt mål av seg å gi tilbakemeldinger om alle problemstillinger som høringsnotatet tar opp eller som departementet ønsker innspill på.

Fagmiljøet innen gjeldsordning i MRPD har følgende tilbakemeldinger til høringsnotatet:

Til 4 – Vilkår for gjeldsordning

Vi mener det har en verdi at lovteksten reflekterer at nystiftet gjeld er et viktig moment ved støtendevurderingen. Det bidrar til å gjøre lovens vilkår mer tilgjengelige for skyldnerne – og kan også forebygge videre gjeldstiftelse for personer som ønsker å søke om gjeldsordning på kort eller lengre sikt.

Vi foreslår i stedet et annet forslag – at det etter § 1-4 andre ledd bokstav a skal særlig legges vekt på om "*gjelden er nylig stiftet. [...]*".

Og at det i forarbeidene fremgår at det skal legges større vekt på mengden og karakteren nystiftet gjeld enn etter gjeldende praksis. Forarbeidene bør også understreke tydelig at momentet skal vurderes opp mot skyldners situasjon ellers og behovet for gjeldsordning, og at det ikke ønskes operert med noen matematiske grenser, gitt at det er lovgivers intensjon at det skal mykes opp noe på dette punkt.

Til 5 – Forslag om å oppheve kravet om at Nav-kontoret skal bistå ved egenforsøk

MRPD er enig med Politidirektoratet i at opphevelse av dagens regler om egetforsøk og gol. § 1-5 vil medføre merarbeid for namsmannen.

- En vesentlig andel av gjeldsordningssøknadene som mottas hos namsmennene i MRPD kommer via/fra økonomisk rådgiver i NAV. Vår erfaring er at dette bidrar til å luke ut noen søknader fra personer som åpenbart ikke oppfyller lovens vilkår og/eller som bør avvente å innlede en gjeldsordningsprosess, f.eks. pga. rusproblemer eller andre sosiale problemer.
- Søknadene som kommer fra NAV er stort sett godt opplyst og dokumentert, noe som gjør det enklere og raskere å komme i gang med namsmannens saksbehandling.
- Fordringshavernes svar på forslag om utenrettslige gjeldsordningsforslag er også tidvis nyttige ved namsmannens saksbehandling, f.eks. er det mindre grunn til å anta det er støtende å åpne for offentlige gjeldsforhandlinger dersom forutgående løsningsforsøk har vist at deler av kreditorfellesskapet er villige til å inngå en gjeldsordningsavtale med skyldner.

Fagmiljøet i MRPD støtter departementets forslag til § 1-3 andre ledd.

- Vi mener at kravet til egetforsøk **ikke** bør oppheves helt. I enkle og oversiktlige saker bør det fortsatt være hjemmel for å kreve en viss egeninnsats fra enkelte skyldnere. Vi mener en full oppheving kan bidra til å frata skyldnerne eierskap til og ansvar for egen sak og sitt eget gjeldsproblem i for stor grad. Noen skyldnere har godt av å bli stilt krav til – og det kan f.eks. gjøre at de blir bedre i stand til å gjennomføre en evt. gjeldsordning på et senere tidspunkt.

Til 6 – Kunngjøring og anmeldelse av krav, preklusivitet

Fagmiljøet i MRPD støtter forslaget til regler i gol. § 3-2 om preklusjon av krav som ikke meldes fra nærmere angitte kreditorer innen satt frist. Og ønsker en slik regel velkommen så raskt som mulig – gjerne i forkant av øvrige regelendringer i gjeldsordningsloven.

I tillegg til finansforetak og inkassoforetak mener vi at regelen bør omfatte også andre offentlige kreditorer. Også slike kreditorer opplever vi utfordringer med uteglemte krav fra. Eksempler på etater som bør inkluderes er Skatteetaten (både som kreditor og innkrever), NAV Innkreving, Statens Innkrevingsentral, Lånekassen. Det bør ikke være vanskelig for disse store aktørene å lage automatiske systemer som melder krav når det fanges opp åpning av gjeldsforhandlinger for personer enheten håndterer krav mot.

Det kan vurderes en forskriftshjemmel hvoretter departementet bl.a. gis anledning til å definere hvilke aktører som skal være omfattet av en slik regel.

I en slik forskrift kan det også vurderes regler om erstatningsansvar overfor private kreditorer der offentlig innkrever ikke anmelder krav med det til følge at kreditor lider tap, f.eks. der NAV Innkreving inndriver privat bidrag/bidragsgjeld eller der Statens Innkrevingsentral inndriver erstatningskrav fra private. Det er ikke rimelig at den private part skal lide tap for evt. slik feil hos offentlig innkrever.

Til 7 – Gjeldsordning mer enn én gang

Fagmiljøet i MRPD støtter forslaget i andre kulepunkt om at bestemmelsen om at det må foreligge "særegne forhold" beholdes – men med nødvendige presiseringer i lovtekst og/eller forarbeider for å myke opp dagens praksis.

Vi erfarer etter hvert som tiden går at stadig flere som tidligere har hatt/gjennomført gjeldsordning dessverre har havnet i en økonomisk situasjon hvor en ny gjeldsordning fremstår som den eneste hensiktsmessige løsningen.

Til 9 – Styrket veiledning og oppfølging av gjeldsordningsskyldnere

Undersøke hvem som trenger bistand

Fagmiljøet i MRPD er samlet om at oppfølgingstilbudet til skyldnerne bør styrkes. Men det er noe ulikt syn på hvem som bør stå for oppfølging av gjeldsordningsskyldnerne underveis i avtaleperioden.

Deler av fagmiljøet ønsker primært at namsmannens ressurser styrkes slik at en får bedre kapasitet til å ha tett oppfølging med den enkelte skyldner selv. En er litt skeptisk til å splitte oppfølgings-/veiledningsansvaret slik at skyldner opplever seg som "kasteball" i systemet. En anser det ønskelig at skyldner får færre saksbehandlere/kontor å forholde seg til om gjeldsordningen.

Andre deler av fagmiljøet støtter departementets andre alternativ hvoretter NAV varsles om alle som oppnår gjeldsordning – slik at NAV rutinemessig kan gjøre en kvalifisert vurdering av om vedkommende fremstår å trenge økonomisk rådgivning eller annen sosialfaglig oppfølging for å kunne gjennomføre sin gjeldsordning. Dette er problemstillinger som NAV-ansatte har kompetanse på – og som ligger nærmere sosialtjenestens kjerneoppgaver. Det vil også kunne bidra til å opprettholde kompetanse om gjeldsordning hos NAVs ansatte. Det vil ofte være naturlig at den NAV-ansatte innhenter synspunkter fra namsmannens ansatte som har vurdert søknaden og hatt den innledende kontakten med skyldner.

Det bør i så fall utarbeides nærmere retningslinjer/veiledninger for namsmannens ansatte som vil sikre at skyldnere får kvalitetssikret og ensartet informasjon om NAV-kontorets tilbud mm.

Vi antar at varslingen til NAV bør skje senest når det er avklart at det blir inngått gjeldsordningsavtale – forutsatt at det blir stilt krav til kort ventetid på å få vurdering/oppfølging. Hvis det må påregnes ventetid bør varslingen/vurderingen initieres på et noe tidligere tidspunkt etter åpning av gjeldsforhandlinger, f.eks. i forbindelse med utarbeidelsen av avtaleforslag.

Namsmannens veiledningsplikt

Fagmiljøet i MRPD støtter forslaget om å presisere at namsmannens veiledningsplikt også skal omfatte endringssaker. Dette er i stor grad i samsvar med dagens praksis i politidistriktet.

Løpende oppfølging underveis i gjeldsordningen

Det er noen lokale variasjoner innad i politidistriktet når det gjelder hvor tett det enkelte kontor følger opp sine gjeldsordningskyldnere.

Det kontoret som erfarer å ha minst andel opphevinger – og som også opplever at gjeldsordningsskyldnerne i liten grad får økonomiske problemer igjen etter gjeldsordningen – har nokså tett og løpende kontakt med skyldnerne underveis. Normalt innbetales dividende løpende til namsmannens konto iht. frivillig avtalt lønnstrekk. Innbetalinger kontrolleres månedlig, slik at bortfall av inntekt/større endringer raskt avdekkes ofte. Utbetalinger/fordeling administreres av namsmannen. Den tette kontakten gjør at endringer oppdages raskt/tidlig slik at mislighold kan unngås. Det gjør det sannsynligvis også lettere for skyldner å ta kontakt på egen hånd når det oppstår ting av betydning.

Disse ansatte er opptatt av at dersom forslaget om styrket oppfølging av skyldnere fra NAV sin side blir vedtatt **ikke** må avskjære eventuelle lokale ordninger med dialog mellom skyldner og saksbehandler hos namsmannen dersom aktørene ønsker det. En er også redd at skyldnere kan oppleve å bli "kasteballer" mellom namsmannen og NAV avhengig av type problemstilling det er behov for veiledning om dersom det ikke fortsatt skal være rom for lokalt tilpassede løsninger.

At oppfølgingstilbudet til skyldnere foreslås styrket generelt sett er imidlertid noe hele fagmiljøet i MRPD ser behovet for.

Til 10 – Livsopphold og utbetaling til kreditorene

Livsoppholdets størrelse / utgifter til elektrisitet og oppvarming

Fagmiljøet i MRPD har erfart at reduksjonen i livsoppholdet ved gjeldsordning som skjedde rundt 2014 har bidratt til at flere slite med å gjennomføre/oppfylle sin gjeldsordning, fordi dagens livsoppholdssatser oppleves som "stramme" og uten noe slingringsmonn for uforutsette utgifter. Det kan antas å ha medført flere endringssaker og at flere skyldnere ikke makter å gjennomføre gjeldsordningsperioden etter avtalen.

En av de store utfordringene er de til dels sterkt variable kostnadene til strøm og oppvarming gjennom året. Den typiske gjeldsordningsskyldner har vansker med å planlegge/sette av i måneder med lavere kostnader, og mange opplever at livsoppholdssatsene gir lite rom for slike avsetninger i måneder med lave kostnader.

Et mulig alternativ er å trekke utgifter til elektrisitet og oppvarming ut fra livsoppholdet – og la skyldner rett til å betale slike utgifter (dog innenfor rimelighetens grenser) på linje med bokostnader. Siden utgiftene er variable og ukjente på forhånd vil det være vanskeligere å administrere dette i en gjeldsordning med faste betalingsplaner. En mulighet vil da være at det fastsettes/avtales et månedlig fast beløp som inntas i avtalen.

I en gjeldsordning med flytende dividende og overskudd kan det enklere administreres ved at lønn/ytelser går inn på én konto (**GO-konto** uten kort tilknyttet) hvorfra det er faste trekk til skyldners brukskonto på livsopphold og husleie/bokostnader, og hvor det legges opp til automatisk betaling av strømregning mv. direkte fra GO-kontoen. Det som står igjen på kontoen etter nevnte trekk utgjør i utgangspunktet dividenden som skal betales. Dersom GO-kontoen er en klientkonto hos namsmannen vil en slik ordning kunne medføre merarbeid i form av flere poster å regnskapsføre per sak.

Spesifikasjon av forbrukskomponenter i livsoppholdssatsen

Fagmiljøet i MRPD ser gjerne at det gis beløpsangivelser for viktige komponenter i livsoppholdsbegrepet. Dette gir god veiledning til skyldneren, kreditorer og namsmannen – og gjør det lettere å evt. fastsette/foreslå avvikende livsopphold i enkeltsaker. Vi ønsker et evt. spesialbudsjett for gjeldsordning velkomment.

Et slikt spesialbudsjett trenger ikke nødvendigvis å gjelde ved utleggstrekk, men det er naturlig at det kan bli sett hen til det også ved fastsettelse av utleggstrekk eller i forbindelse med endrings- og klagesaker på utlegg.

Ungdomssats for livsopphold

Fagmiljøet i MRPD mener det bør etableres en fjerde aldersklasse for barn for å reflektere bedre de faktiske utgiftene knyttet til de eldste barna.

Behandling av skyldnerens ekstra utbetalinger i juni og desember

Fagmiljøet i MRPD mener at skyldners ekstra utbetalinger i juni/desember pga. feriepenger og redusert skattetrekk bør reguleres slik at skyldner får beholde en større del av dette uten å måtte kompensere kreditorene gjennom lavere livsoppholdssats i 10 av årets måneder (ved faste betalingsplaner).

En slik "kompensering" slipper skyldner som regel i en flytende gjeldsordning, men til gjengjeld får skyldner normalt ikke nyte godt av høyere nettoutbetaling i disse to månedene. Mange skyldnere opplever større pengebehov ifm. sommerferie og jul, og opplever en slik ordning som krevende å stå i.

Dersom løsningen skulle bli at skyldner får beholde hele utbetalingen, kan det erstatte behovet for avsetninger til "sparing" i gjeldsordningen – hvis den normalt høyere utbetalingen forutsettes å måtte brukes også til ekstraordinære utgifter som påløper gjennom året. Det vil kunne gi færre endringssaker og samtidig være et incentiv til å ikke pådra seg ekstra utgifter, da det gir mer å rutte fritt med for skyldner.

Et annet alternativ er at livsoppholdet forhøyes med en faktor i juni/desember, f.eks. med 1,5.

Til 12 – Innbetaling av dividende, betalingsplaner mv

Innfordring av dividenden / betalingsformidling via namsmannen

Fagmiljøet i MRPD mener det blir feil at dividende skal innfordres ved tvang, all den tid gjeldsordning er frivillig sett fra skyldners side.

Vi har imidlertid erfaring med at mange skyldnere ønsker at det skal gjennomføres automatiske trekk fra lønn/ytelse også underveis i gjeldsordningsperioden. Og det blir også gjort i praksis noen steder, typisk med trekk til namsmannens klientkonto. Flere saksbehandlere opplever at dette gir god oversikt og kontroll over skyldners gjeldsordning. Endringer i jobbsituasjon/inntekt blir raskt fanget opp i slike tilfeller, og skyldner får bistand til utbetaling/fordeling. I praksis erfarer saksbehandlere at en slik ordning også legger til rette for god og jevnlig dialog med skyldnere hvor også andre forhold av betydning for gjeldsordningen relativt tidlig kommer frem. Det bidrar til færre endrings saker og opphevelser – og veier etter fleres mening opp for ulempene for namsmannen, f.eks. regnskapsføring, administrasjon, kontohold, oppfølging, endring av trekk mm.

Dynamiske vs. statiske betalingsplaner

Fagmiljøet i MRPD deler ikke departementets skepsis mht. bruk av dynamiske betalingsplaner. Vi er ikke enig i at det bør strammes inn på bruken av dette. Tvert imot mener vi det bør være opp til skyldner i samråd med namsmannen å velge avtalemødel.

Vi er ikke enig i at det nødvendigvis er vanskeligere for skyldner å forholde seg til en slik ordning. Tvert imot erfarer vi at en del skyldnere opplever det enklere å forholde seg til under gjeldsordningsperioden. I forbindelse med etablering av gjeldsordningen hjelper vi regelmessig skyldner til å sette opp et to-kontosystem som i utgangspunktet skal sikre at riktig dividende blir satt av:

- Lønn/ytelser/utbetalinger utbetales til en gjeldsordningskonto uten kort tilknyttet (GO-kontoen; som kan være en konto skyldner disponerer eller en klientkonto hos namsmannen eller andre betroede);
- Ut fra GO-kontoen settes det opp fast månedlig trekk til skyldners brukskonto for livsopphold
- Godkjente bokostnader i avtalen kan enten belastes direkte ved fast trekk fra GO-kontoen, eller ved at et tilsvarende beløp overføres skyldners brukskonto
- Alt som da står igjen på GO-kontoen er i utgangspunktet dividende som skal fordeles
 - o Dersom det avtales at dividende for et kalenderår skal fordeles årlig etter at kalenderårets skatteoppgjør foreligger, vil skyldner normalt ha penger på GO-kontoen til å dekke evt. restskatt med (forutsatt at denne skal dekkes før kreditorene kan få dividende).
 - o Der skyldner har variabel inntekt i form av overtidsbetaling (som skyldner etter avtalen skal få beholde en andel av selv) kan slikt beløp tas ut fra GO-kontoen. Enkelte skyldnere holder oversikt over slike beløp selv og tar ut fortløpende, mens andre ønsker namsmannens bistand til å regne ut dette og/eller ønsker evt. ekstra betaling fordelt som en årlig ekstra-sum f.eks. til jul eller sommer.

Dersom dividenden står på en konto som skyldner selv disponerer, er det en risiko for at skyldner bruker opp pengene på ikke-avtalte formål. Det kan ta en stund før misligholdet oppdages og det kan ha blitt så stort at det blir vanskelig å unngå opphevelse av ordningen.

Risiko for store mislighold er det imidlertid også i avtaler med statiske betalingsplaner som blir betalt på. Vi ser årlig flere eksempler på grove mislighold som har gått over tid fordi skyldners inntekt har økt vesentlig sammenlignet med avtalens forutsetninger, eller at skyldners godkjente utgifter har gått ned. Flere skyldnere gir også tilbakemelding om at de ikke har forstått at økt inntekt/reduerte utgifter skulle ha medført endrede betalingsplaner. En god del tror at så lenge de følger betalingsplanene, så gjør de alt riktig.

Til 16 – Tiltak for enklere og mer effektiv behandling av endringsaker

Fagmiljøet i MRPD støtter departementets forslag oppsummert i avsnitt 16.7.

Med hilsen

Thomas Hammerold

Namsfogd